

Yaşadıkça Eğitim

KASIM / ARALIK 1992

SAYI: 25

8000 TL. (KDV Dahil)

Çocukta Beslenme Alışkanlığı ●

Yaratıcılık Nedir ? ●

Tuvalet Eğitimi ●

Bilgi Toplumunda Okullar ●

Eğitimde Sürekli Reform ●

Yavaşlatan Nikotin ●

KÜLTÜR'lü Olmak Bir Ayrıcalıktır

ÖZEL KÜLTÜR ANAOKULU

Haznedar, Şevket Dağ Sok.No: 16
34 590 BAHÇELİEVLER/IST.
TEL: 554 66 51 - 584 17 13

ÖZEL KÜLTÜR İLKOKULU

İncirli, Yolbaşı Sok.
34 730 BAKIRKÖY/IST.
TEL: 583 97 36 - 583 86 19
183 64 17 - 561 26 63 - 561 26 64

ÖZEL KÜLTÜR LİSESİ

9.-10.Kısım
34 750 ATAKÖY/IST.
TEL: 559 04 88 - 559 04 94
559 43 94 - 560 01 18 - 560 00 63

KÜLTÜR ÖZEL FEN LİSESİ

9.-10.Kısım
34 750 ATAKÖY/IST.
TEL: 559 04 88 - 559 04 94
559 43 94 - 560 01 18 - 560 00 63

YAYINCIDAN OKURA

Merhaba Değerli Okuyucularımız,

1992'nin son sayısı ile sizlere 25. kez ulaşmanın sevinci ve heyecanı içindeyiz. 1986 yılından bu yana, ara vermeden çıkarmaya ve sizlere ulaştırmaya çalıştığımız Yaşadıkça Eğitim dergisinin, geçen süre içinde bir çok anne-baba ve öğretmene katkıda bulunduğunu görmek bizleri ayrıca mutlu etmektedir. Binlerce çocuk ve gencin yetiştirilmesine katkıda bulunmanın sorumluluğu ile dergimizin yeni yılda da en iyi biçimde hazırlanmasına yönelik çabalarımız devam edecektir. Bu arada, dergimizin içeriğinde, okuyucularımızın istekleri doğrultusunda bazı değişiklikler ve yenilikleri, yeni yılın ilk sayısında yapmaya hazırlandığımızı da belirtmek isteriz.

Bu sayımızda, birbirinden ilginç konuları gündeme getirmiş bulunuyoruz. Eğitime ilişkin bazı geleneksel yargıların giderek daha çok sorgulandığı günümüzde, ele aldığımız konuların gerek araştırmacılara ve eğitim yöneticilerine gerekse anne-baba ve öğretmenlere katkıda bulunacağını umuyoruz.

Prof.Dr. Adil Türkoğlu'nun "Eğitimde Sürekli Reform Zorunluluğu", Psikolog Şeila Y. Ilkbahar ve Sibel Tezel'in hazırladıkları "Yaratıcılık Nedir?", Diyetisyen Seval Seyran'ın "Çocukta Beslenme Alışkanlığının Gelişmesi" ve "Bilgi Toplumunda Eğitim Kurumları" konulu telif yazıların yanı sıra "Tuvalet Eğitimi" ve "Yavaşlatan Nikotin" konulu çeviri yazıları bu sayımızda bulacaksınız.

1992'nin son sayısı olması nedeniyle hazırladığımız "92 Yazarlar ve Yazılar Dizini"ni de bu sayımızda bulabilirsiniz. Bu dizin, bir yıl boyunca ele aldığımız tüm konu başlıklarını ve yazarlarını içermesi bakımından anne-babalar, öğretmenler ve akademisyenlere, kısaca tüm eğitimcilere yararlı olacaktır.

Yeni yılın sizlere yeni mutluluklar getirmesini diliyoruz.

Saygılarımızla.

Sahibi Kültür Hizmetleri A.Ş. Fahrettin AKINGÜÇ	Dizgi Aynur TURA Cemal TURAN	Yapım-Yönetim YA/BA YAYINLARI 7.-8. Kısım A 21 - B Blok Daire 101 34 750 Ataköy/İSTANBUL Tel: 560 33 28 - 560 30 48 661 07 10 - 661 07 22 Fax: 560 32 13
Yazı İşleri Müdürü Bahar AKINGÜÇ GÜNVER	Fotoğraflar Temel YİRMİBEŞ	
Yayın Yönetmeni İlhami FİNDİKÇİ	Film ve Renk Ayrımı FILMON	Abone Koşulları Yıllık (6 sayı) 40 000 TL. Abone Ücretleri için: Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi H. No: 2888 Yaşadıkça Eğitim ya da Posta Çeki H. No: 475 009
Yayın Yardımcısı Gülşay DOKUZOGUZ		
Teknik Yönetmen Kudret GÜVENÇ	Baskı ve Cilt Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. Halkalı-İSTANBUL	
Bu sayıya katkıda bulunan Aylin ÇELİK		

İÇİNDEKİLER

Çocukta Beslenme Ahişkanlığının Gelişmesi

5

*Diyetisyen
Seval SEYRAN*

Sağlığımız için bütün yaşam süresince yeterli ve dengeli bir beslenme çok önemlidir.

Yaratıcılık Nedir?

8

*Klinik Psikolog
Şeila Yahya
İLKBAHAR-Sibel TEZEL*

Günümüzde gerekli "imkanlar" sağlandığında, yaratıcılığın ortaya çıkartılıp geliştirilebileceği görüştü hakimdir.

Bir Sorunumuz Var?

14

Tuvalet Eğitimi

15

Roberta ISRAELOFF

Tuvalet eğitimi için önerilen çeşitli yöntemler vardır. Doğru olan; ana-baba ve çocuk için uygun olan yöntemi seçebilmektir.

Bilgi Toplumunda Eğitim Kurumları

20

İlhami FINDIKÇI

Okullar, insanlık tarihinin en önemli sosyal kurumları olarak toplumsal gelişmenin itici gücü olmuşlardır.

Eğitimde Sürekli Reform Zorunluluğu

26

Prof.Dr. Adil TÜRKÖĐLU

Eğitimde reform çalışmalarının evrensellik

gösterildiğ dünyamızda, ulusların eğitim sorunlarında benzerlikler bulunmaktadır.

Yavaşlatan Nikotin

29

*Psikolog
J. SPILICH*

J. Spilich'e göre sigara içenler, sigara içmeyenler kadar dikkatli düşünemiyorlarmış.

Yayınlar

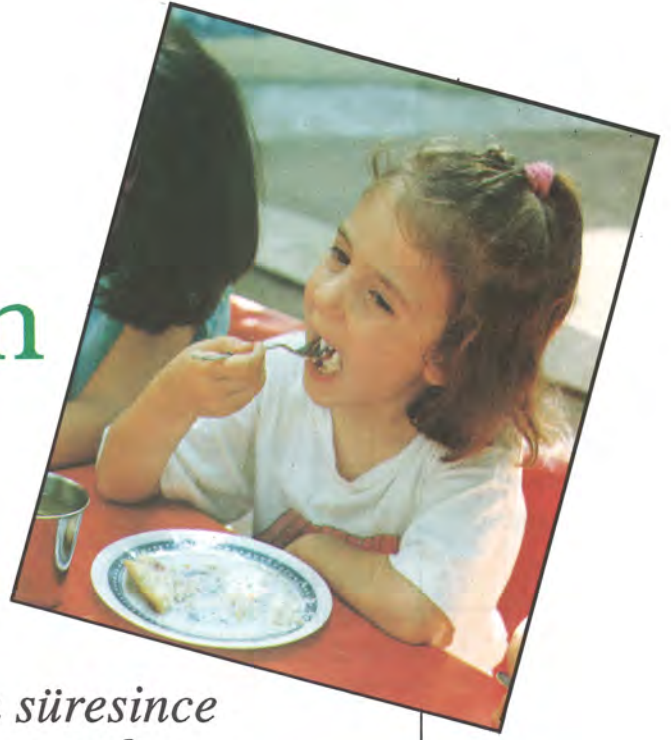
30

'92 Yazarlar/ Yazılar Dizini

31

Çocukta Beslenme Alışkanlığının Gelişmesi

Diyetisyen Seval SEYRAN

Sağlığımız için bütün yaşam süresince yeterli ve dengeli bir beslenme çok önemlidir.

Sağlığımız için bütün yaşam süresince yeterli ve dengeli bir beslenme çok önemlidir. Sağlık, insanın fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir.

Yeterli ve dengeli beslenme, hastalıklara karşı direnci artıran önemli etkenlerden biridir. Özellikle iyi beslenmeyen çocukların hastalanma olasılığı artar, hastalıklar daha ağır seyreder. Araştırmalar, beyin gelişimindeki bozuklukların, başarısızlığın, obozite (şişmanlık), kalp hastalıkları ve hiper tansiyon gibi ileri yaşlarda belirtisini veren klinik bozuklukların kökenini erken çocukluk dönemindeki yanlış beslenmeden ileri geldiğini gösterir niteliktedir. Bu dönemde gıda maddeleri, erişkinde olduğu gibi sadece enerji ve dokuların tamiri için değil, bütün organların ölçülerinin artması için oluşan büyüme için de gereklidir.

Çocukta olumlu ve uygun bir beslenme alışkanlığının gelişimi, çocuğun doğduğu günden itibaren başlar. Temel güven duygusunun gelişmesinde bu dönemdeki olumlu bir anne-çocuk ilişkisinin de çok önemli olduğu, çocuk beslenmesi konusundaki yayınların tümünde belirtilmiştir.

Çocuklardaki beslenme sorunlarının büyük bir kısmı, ailenin beslenme konusundaki eğitimsizliği, bilgisizliği ve tutumları ile ilgilidir. Çocuğun beslenmesindeki amaç, normal, sağlıklı büyüme ve geliş-

Ailenin yeterli ve düzenli beslenme alışkanlığı varsa, çocuk yeterli ve dengeli beslenme alışkanlığı kazanmış olacaktır.

meyi sağlamaktır. Çocuktaki varolan sağlık sorunları, çocuğun büyüme, gelişme ve sağlık durumunun standartların altında olması ile anlaşılır.

Çocuğun büyümesi için gerekli besin öğelerini içeren yiyecekler (et, süt, yumurta vb.), protein kaynaklarının yokluğu veya çok pahalı olmaları nedeniyle satın alınmaz. Diğer bir etken de yiyeceklerin besin değerlerinin ve çocuk için en uygun yiyeceğin hangisi olduğunun bilinmemesidir. Beslenme bilgisizliği nedeni ile besin

değeri düşük yiyeceklerle çocuk beslenmektedir. Örneğin şeker ve nişasta karışımı yiyeceklerle beslenen çocuk, enerji gereksinimini karşılayamamaktadır.

Yapılan araştırmalar, çocukların öğrenme için gerekli temel mekanizmayı belirleyen testler kadar, zeka testlerinde de benzerlerinden aşağı düzeyde olduklarını işaretlemektedir. Ailenin yeterli ve düzenli beslenme alışkanlığı varsa, çocuk yeterli ve dengeli beslenme alışkanlığı kazanmış olacaktır.

ENERJİ VE BESİN ÖĞELERİNİ KARŞILAMAK İÇİN GEREKLİ YIYECEK TÜR VE MİKTARLARI (günlük ortalama gr. olarak)

Besin Grupları		0-6 ay	7-12 ay	1-3 yaş	4-6 yaş	7-9 yaş	10-12 yaş	13-15 yaş
Et ve benzeri	Et veya K.baklagil	15	30	60	70	80	90	130
	Yumurta	50	50	50	25	25	25	102
Süt ve türevleri	Süt, yoğurt	250	600	500	400	400	400	400
	Peynir	-	10	20	30	30	30	30
Sebze ve meyve	Yeşil ve sarı	15	50	75	100	150	150	150
	Turuncu ve domates	50	50	100	100	100	100	100
	Diğerleri	15	50	75	100	150	150	150
Tahıllar	Ekmek, bisküvi	10	20	50	100	200	250	350
	Pirinç, makarna, bulgur	5	10	30	40	50	50	60
	Tahıl unu	10	10	10	15	15	15	20
Yağlar ve şekerler	Katı ve sıvı yağ	5	7	15	30	40	50	60
	Şeker	20	20	25	40	40	40	50
	Reçel, pekmez ve bal	-	10	25	25	20	20	20

Çocuklardaki beslenme sorunlarının büyük bir kısmı, ailenin beslenme konusundaki eğitimsizliği, bilgisizliği ve tutumları ile ilgilidir.

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN GÜNLÜK DİYETLERİ

Öğün	Besinler	Yaşlara göre miktarlar	
		2 - 3 yaş	4 - 6 yaş
SABAH	Yumurta veya peynir Ekmek Süt Reçel, pekmez	1 adet veya 1 kibrit kutusu 1/2 - 1 küçük dilim 1 bardak 1 yemek kaşığı silme	aynı miktar 1 - 2 dilim 1 bardak 1 1/2 yemek kaşığı
ÖĞLE	Etlı veya kuru baklagil yem. Sebze yemeği Tatlı veya yoğurt Ekmek	1/3 porsiyon 1/3 porsiyon 1/2 porsiyon 1/2 dilim	1/2 porsiyon 1/2 porsiyon 1/2 porsiyon 1 dilim
AKŞAM	Etlı veya kuru baklagil yem. Pilav, makarna Meyve Ekmek Süt veya yoğurt	1/3 porsiyon 1/3 porsiyon 1 porsiyon - 1 bardak	1/2 porsiyon 1/2 porsiyon 1 porsiyon 1 dilim 1 bardak

- Not: 1- İkandı vaktı 1/2 bardak meyve suyu veya meyve verilebilir.
2- Tam porsiyon yetişkinler içindir.
3- Öğle ve akşam yemekleri yer değiştirebilir.

OKUL ÇOCUKLARININ GÜNLÜK DİYETLERİ

Öğün	Besinler	7 - 12 yaş	13 - 17 yaş
SABAH	Yumurta, peynir Tahin, çorba (birinden) Ekmek Reçel, bal, pekmez, yağ veya zeytin Süt	1 adet veya 1 kibrit kutusu 2 yem. kaşığı veya 1 küçük kase 1 - 2 dilim 1 yemek kaşığı veya 10 - 15 adet 1 bardak	aynı miktar aynı miktar 2 - 4 dilim 1 1/2 yemek kaşığı 15 - 20 adet 1 bardak
ÖĞLE	Etlı veya K. Bakla Yem. Sebze yemeği, Tatlı Ekmek	2/3 porsiyon 2/3 porsiyon 2/3 porsiyon 1 - 2 dilim	1 porsiyon 1 porsiyon 1 porsiyon 2 - 4 dilim
AKŞAM	Etlı veya kuru baklagil yemeği Pilav, makarna, börek Salata Ekmek Yoğurt veya süt (sabah alınmadı ise)	2/3 porsiyon 2/3 porsiyon 2/3 porsiyon 1 dilim 1 bardak	1 porsiyon 1 porsiyon 1 porsiyon 2-4 dilim 1 bardak

Kaynak: BAYSAL, Prof. Dr. Aysel; BESLENME, 1977, S: 378-381

Yaratıcılık Nedir ?

Klinik Psikolog Şeila Yahya İLKBAHAR
& Sibel TEZEL

Günümüzde gerekli "imkanlar" sağlandığında, yaratıcılığın ortaya çıkarılıp geliştirilebileceği görüşü hakimdir.

Yeni birşey yaratma anlamındaki yaratıcılık, başkaları tarafından görülebilen veya duyulabilen ürünleri kapsar.

Her ne kadar 20.yüzyılın ilk yarısında, yaratıcılığın çok az insanda bulunan ve erişilemeyen bir özellik olduğu fikri kabul görmüşse de, günümüzde gerekli "imkanlar" sağlandığında, yaratıcılığın ortaya çıkarılıp geliştirilebileceği görüşü hakimdir. Eğitimciler için de, en faydalı bakış açısı, bilişsel becerilerin eğitimle belli bir derece artırılabiliridir. Konuyla ilgili uzmanlar, yaratıcılığın ön şartı olan çok yönlü düşünme becerisini "yaratıcı düşünme" diye adlandırmışlar ve bunun geliştirilmesi üzerine çalışmalar yapmışlardır. Bu yazıdaki amacımız, yaratıcılığı tanımlayarak, önemini vurgulamak ve nasıl geliştirileceğine ışık tutmaktır.

Yaratıcılık nedir?

Öncelikle yaratıcılığın iki farklı anlamından söz edebilir:

1- Yeni birşey yaratma anlamındaki yaratıcılık; başkaları tarafından görülebilen veya duyulabilen, örneğin resim, heykel, şiir ve roman gibi ürünleri kapsar. Plato da "Symposium" adlı diyalogunda, gerçek sanatçıyı dünyaya yeni gerçekler getiren ve insan bilincini genişleten kişi olarak tanımlamıştır.

2- Yaratıcılığın diğer anlamı ise, yeni bir ürün olmaksızın, her yaratıcı süreçte olması gereken yaratıcı tutumdur.

Rollo May de (1975), Plato gibi yaratıcılığı yeni birşeyler ortaya koyma süreci olarak ele alır. Ancak, yaratıcı ürünün veya düşüncenin

nin yeniliği kadar, gerçeğe uyumlu ve faydalı oluşunun da önemini belirtir. Smith (1966) yaratıcılığı geçmiş yaşantılara dönüp, bunlar arasından seçtiklerimizin biraraya getirilmesiyle yeni modeller, fikirler ve ürünler ortaya çıkarılması olarak tanımlar. Yaratılanın mutlaka yeni olması gerekmediği, varolan objelerin veya düşüncelerin geçmiş yaşantılarımızdan faydalanarak yeniden yapılandırılmasının ve farklı amaçlarda kullanılmasının veya bazı problemlerin çözümüne yardımcı olmasının da yaratıcılığa dahil olduğunu kabul eder.

Yaratıcı tutum ise, kişinin kendini, yakın ve uzak çevresini görebilme (farkedebilme) ve cevap verebilme yeteneğidir. "Eğer bu yaratıcılıksa, ben de yaratıcıyım, etrafımdaki insanların farkındayım ve onlara cevap verebiliyorum" diyebilirsiniz. Fakat, bu düşünce tarzı yanıltıcıdır. Çoğu insan, etrafında olan bir çok şeyin farkında değildir ve cevap veremez. Farz edelim ki, kişi bir güle bakarken, "bu bir güldür" veya "bir gül görüyorum" diyebilir. Ancak "bir gül görüyorum" demesi gerçekten gülü gördüğü anlamına

gelmez. Öyleyse, o anda ne yaşar? Bunu şöyle açıklayabiliriz: Nesneyi görüp gül kavramına oturtmaktır. Görmek vurgulansa da, aslında bilişsel ve sözel eylem ön plandadır. Gülü görüyorum diyen kişi, esasında konuşmayı bilen, somut bir objeyi ayırt edebilen ve doğru kelimeyle sınıflandıranıdır. Burada görmek, esasında görsel değil, zihinsel bir işlemdir.

Nedir öyleyse gerçek anlamda görmek? Bunu da şu örnekle anlatabiliriz. Belli bir olgunlukta, insanlar yuvarlak cisimlerin eğimli ve kaygan satırlarda yuvarlandığını bilirler. Yuvarlak cismin yuvarlanmasını görmek, aslında edinilmiş bilginin doğrulanmasıdır. Ancak, kişi tarafından tam anlamıyla bir algılama söz konusu değildir. İki yaşındaki bir çocuğun yuvarlanan topa göstereceği tepki, yetişkininkinden çok farklıdır. Çocuk defalarca topu yuvarlamaktan zevk alır; bu, onun için düşünsel bir yaşantı değildir. Halbuki çocukluktan sonra çoğumuz gerçek anlamda görmenin verdiği heyecanı daha seyrek yaşar, daha çabuk sıkılırız. Örneğin; baktığımız ağacın farkında olup,

*Yaratıcı tutum,
kişinin kendini,
yakın ve uzak
çevresini,
görebilme
(fark edebilme)
ve cevap
verebilme
yeteneğidir.*

tüm gerçekliğini görüp, bütün benliğimizle cevap verebilmemiz, bizim bu ağacın resmini yapabileceğimiz bir tecrübe yaşadığımız anlamına gelir. Gördüğümüz objenin resmini yapabilmek için, tabii ki teknik beceri önemlidir. Fakat, bakılan tam farkedilmedikçe, hiçbir resim gerçekleştirilemez.

Ağacı görebildiğimiz, bağlanabildiğimiz, cevap verebildiğimiz zaman, artık o bizim yaratıcı ürünümüz olur. Yani gerçek anlamda görmedikçe, yaratıcı bir tutum benimsemedikçe, yaratıcı ürünün ortaya çıkması da mümkün değildir.

Araştırmalar, yaratıcılığın belli bir derece zeka ve kabiliyet gerektirse de sadece çok zekilere veya çok kabiliyetlilere özgü olmadığını ortaya koymaktadır. Zeka ve kabiliyetin doğuştan gelen birer kapasite olduğu düşünülebilir. Ancak, her ikisinin de yaratıcılık gibi ortaya çıkması ve gelişmesi için, çevrenin desteğine ihtiyacı vardır.

Gelişimsel açıdan baktığımızda, kültürümüzde kişinin hayatında kendini en yaratıcı ifade edebildiği dönemin 4-6 yaşları olduğunu görürüz. Bu da Erikson'un "girişkenlik veya suçluluk" dönemine denk

gelir. Erikson'un bu aşaması uzanmayı, incelemeyi ve denemeyi kapsar.

Yaratıcı materyallerin kullanımında da çocuk, genel gelişim safhalarından geçer. Başlangıçta malzemeyi ve özelliklerini inceler. Örneğin 2-3 yaşlarındaki çocuk boya ve fırçalarla uzun süre ve zevkle deneyler yapar. Malzemenin özelliklerini incele-

dikten ve kullanımında biraz beceri kazandıktan sonra, çocuk "simgesiz aşama"ya geçer. Bu aşamadaki resimlerde plan ve amaç olduğu halde, resmin içeriği, yapanın dışındakilerce anlaşılabilir. Bu safhada resimlerin çoğu, özellikle birşey ortaya koymayı amaçlamadığından öğretmenin "bu nedir?" diye sormaması tavsiye edilir. Zamanla çocuk "resimsel veya simgesel aşama"ya gelir. Burada çocuk bilerek birşeyler yapma ve yaratma çabasıdır. Kendi resmini, gökyüzündeki güneşin resmini veya ilginç bulduğu bir olayın resmini yapabilir. Bazı çocuklar yuvadayken bu aşamaya varabilirler.

Çocukların resimlerindeki gelişimi inceleyen Brittain (1979), aynı yaşta bir çocuğun, farklı malzemeler (boya, kolaj veya çamur) ile yaptığı insan resimlerinin birbirlerine çok benzediğini görmüştür. Bu çalışma, çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin, yaptığı ürünü ne kadar çok etkilediğini göstermesi açısından önemlidir.

**Araştırmalar,
yaratıcılığın
belli bir
derece zeka
ve kabiliyet
gerektirse de
sadece çok
zekilere
veya çok
kabiliyetlilere
özgü
olmadığını
ortaya
koymaktadır.**

Yaratıcılığın Özellikleri

✓ Yaratıcı olmak için bazı özelliklere sahip olmak gerekir. Bu özellikler şunlardır:

Kişinin yeni deneyimlere açık olması çok önemlidir; böylelikle dışarıdan gelen uyarıları olduğu gibi, açık bir şekilde algılayabilir.

✓ Yaratıcı bir çalışmada kişisel değerlendirmeler de önemlidir. Ürün, başkaları tarafından değil, önce kişi tarafından değerlendirilmelidir. "Kendim için tatminkar bir şey yaratabildim mi?; Hislerimi, düşüncelerimi, acımı ifade edebildim mi? gibi sorular kişi için önem taşır.

✓ Yaratıcı kişi fikirlerle, renklerle, şekillerle ve ilişkilerle rahatça oynayabilmelidir.

Yaratıcı Tutum Özellikleri

Yaratıcı tutumu benimsemek için de kişide bulunması gereken bazı özellikler vardır. Bu özellikler de şunlardır:

✓ Herşeyden önce kişinin olaylar karşısında şaşırabilme kapasitesi olmalıdır. Çocuklarda bu çok gözlenir. Kendilerine

yeni olan bir dünyada olaylar karşısında şaşırırlar, bilinmeyeni merak ederler ve böylelikle de çevreye karşı reaksiyonları yaratıcı bir şekilde gelişir. Ancak eğitim sistemine girdiklerinde, çocuklar herşeyi bilmeleri gerektiğini hissederek şaşırılmayı bilgisizlik gibi görmeye başlarlar. Halbuki, şaşırabilme kapasitesi, yaratma sürecinin vazgeçilmez bir unsurudur.

✓ Konsantre olabilme yeteneği de yaratıcı tutumda önem taşır. Bilindiği gibi bu, bizim kültürümüzde az görülür. Konsantre olmadan da meşgul olabilmekteyiz. Birçok

aktiviteyi aynı anda yürütürken, bir yandan da daha sonra yapacağımız işleri düşünürüz. Örneğin, gazete okurken, aynı anda kahvaltı edip, radyo dinleyebiliriz. O anda yaptığımız aktiviteye, gördüklerimize ve hissettiklerimize kendimizi veremeyiz. Oysaki kişi, o anda

Yaratıcı kişinin, yeni deneyimlere açık olması gerekir.

Konsantre olabilme yeteneği de yaratıcı tutumda önem taşır.

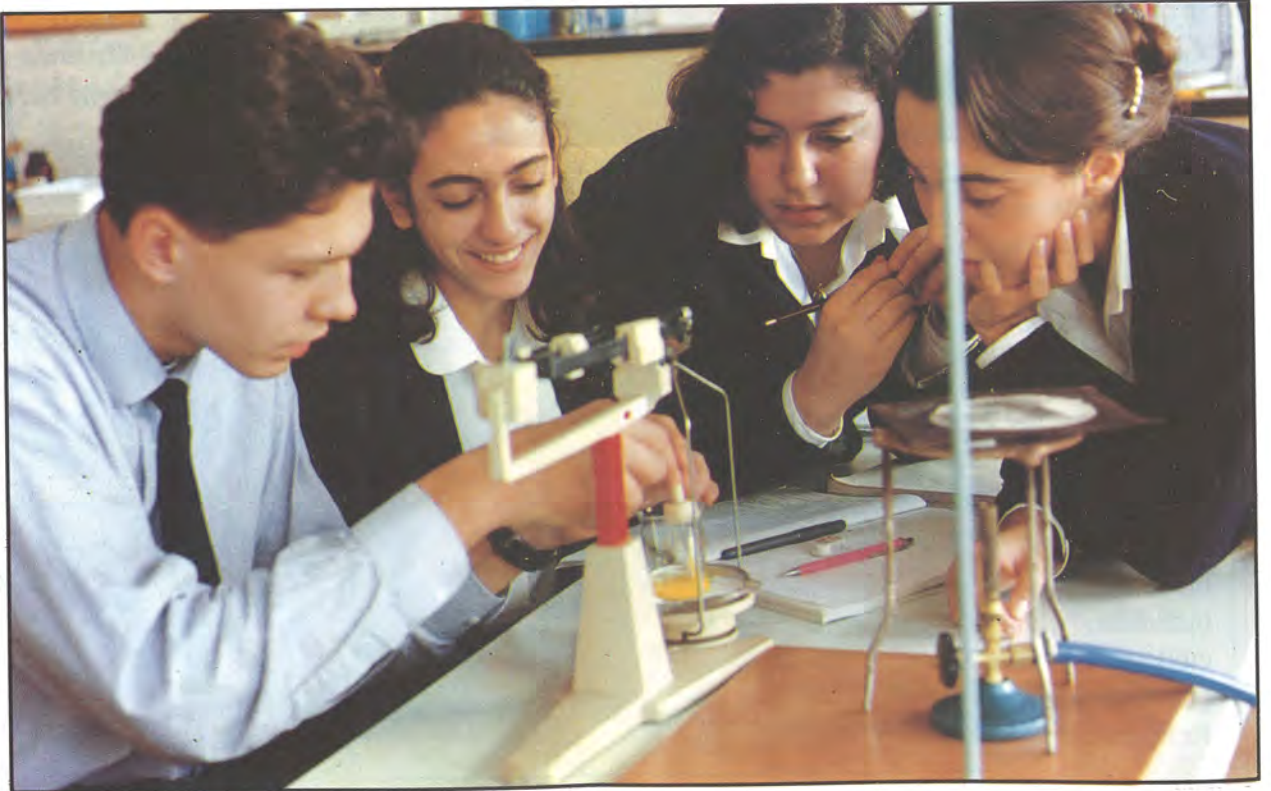
**Çelişkiler,
kişinin
karakter
yapısını
kuvvetlen-
dirmesine
yardımcı
olurlar.**

yaptığı işe, tamamıyla kendisini verirse, ortaya çıkan ürün kişinin hayatında büyük önem kazanır. Biri ile konuştuğumuzda, kitap okuduğumuzda veya yürüdüğümüzde, olaya, o anda yaptığımıza, gördüğümüze ve hissettiğimize kendimizi verirse, yaratıcı tutum için bulunması gereken diğer bir özelliği de yerine getirmiş oluruz.

✓ Yaratıcı tutumda göz önünde tutulması gereken diğer bir beceri de gerginliği ve çelişkiyi kabul edebilmektir. Ancak, modern eğitim sistemi, genelde, çocuğu çelişkili bir tecrübeden uzak tutmaya çalışır. Çelişkinin zararlı olduğu ve sakınılması gerektiği şeklinde yerleşmiş, yanlış düşünceler mevcuttur. Herşey kolaylaştırılarak çocuğun çelişkili ortamdan uzak tutulması sağlanır. Bu yanlış bir davranıştır. Çünkü çelişkiler, kişinin karakter yapısını kuvvetlendirmesine yardımcı olurlar.

✓ Yaratıcı tutumun diğer bir özelliği de "her gün yeniden doğma"

arzusudur. Doğum olayı, yalnızca bebeğin ana karnından çıkıp nefes alması ile sınırlı değildir. Bebek, kendi kendine nefes almaya başladığı halde, en az anne karnında olduğu kadar anneye bağımlı ve çaresizdir. Doğum birçok aşamadan geçer, bebek biyolojik olarak gelişip ana rahmini terk eder. Daha sonra annesinin memesini emme süreci biter ve zamanla çocuk, annenin ellerini de bırakır. Çocuk her yeni beceri kazandığında (örneğin yürüme, konuşma, yeme becerileri), bir önce yaşanmış olan öğrenme sürecini terk eder. Bu nedenle, insanda ikili bir çelişki hakimdir. Bir önceki dönemdeki rahatlığı ve güvenceyi kaybetme korkusunu, bir sonraki döneme geçip yeni becerilerini özgürce kullanma isteği izler. Diğer bir deyişle insan, tekrar ana rahmine dönme arzusuyla, tam anlamıyla doğma isteği arasında bir çelişki yaşar. Her doğuş, bir önceki dönemi terk edebilme cesaretini gerektirir. Bütün bilinenler

ve emin olunanlar geride bırakıldığında, kişi ancak bir özelliğine yaslanabilir, bu da kendine ve çevreye cevap verebilme ve onların farkında olma gücüdür, yani kişinin yaratıcılığıdır. Yaratıcı olmak, bütün hayat sürecini yeniden doğma süreci olarak görmeyi ve hayatın hiçbir dönemini son olarak kabul etmemeyi gerektirir.

Kişide bulunması gereken özelliklere değindikten sonra, bir eylemi yaratıcı kılan şartları da dile getirmekte fayda vardır. Mac Kinnon'a (1962) göre gerçek yaratıcılık en azından 3 şartı yerine getirmelidir. Öncelikle kişinin cevabı ya da düşüncesi yeni veya istatistiksel olarak az rastlanır olmalıdır; belli bir dereceyle uyumlu olmalıdır ve her hangi bir problemi çözmeye veya hedefe ulaşmaya da yardımcı olmalıdır. Gerçek yaratıcılık, orijinal içgörünün desteklenmesini, değerlendirilmesini ve daha iyiye doğru değiştirilerek, sonuca varıncaya dek geliştirilmesini içerir.

Guilford (1967), yaratıcılığı "çok yönlü üretim" olarak tanımlamış ve "çok yönlü düşüncenin" dört farklı becerisine dikkat çekmiştir: (1) **Akılcılık**: Konuya uygun cevap sayısı, (2) **Esneklik**: Farklı kategorilerin kullanılması, (3) **Orijinallik**: Alışılmışın dışında cevapların verilmesi, (4) **Oluşturma becerisi**: Eldeki uyarıcı malzeme üstünde gösterilen çaba.

Tüm bu bahsedilenlerin ışığında bakıldığında, yaratıcılığın değerinin her geçen gün artmasını ve gelecek kuşakların eğitimine en önemli çıkış yolu olarak ele alınmasını anlamak kolaylaşır. Ancak,

Yaratıcı olmak, bütün hayat sürecini yeniden doğma süreci olarak görmeyi ve hayatın hiçbir dönemini son olarak kabul etmemeyi gerektirir.

halen kültürümüzde yaratıcılığın geliştirilmesi için sunulan olanakların çok sınırlı oluşu, eğitim sisteminin yaratıcı ve orijinal insanları eğitmektense, çoğunluğa uyan, kalıplaşmış kişiler yetiştirilmesi düşündürücüdür. Günümüzde, boş zamanlarda yaratıcı faaliyetlerin yerini genellikle pasif eğlenceler tutar. Bilim dallarında yetişen teknisyenlerin sayılarının çok olmasına rağmen, aralarında verimli denence ve teori geliştirenler çok az sayıdadır.

(BU YAZININ İKİNCİ BÖLÜMÜNÜ "YARATICILIK NASIL GELİŞTİRİLİR ?" ADIYLA GELECEK SAYIMIZDA BULACAKSINIZ.)

BİR SORUNUMUZ VAR?

2,5 yaşındaki kızım 18 aylıkken tuvalet eğitimi aldı. Fakat şimdi yaptığı kazalarla gerileme gösterdi. Ne yapabilirim ?

K.G.

"Sayın K.G.,
Özellikle bezlerini erkenden bırakan çocuklarda, bu biçimdeki gerilemeler yaygındır. Kızınıza oyun içinde "tuvalete gitmelisin" dediğinizde nasıl tepki gösterdiğini gözleyebilirsiniz. Başlangıçta korkabilir. Vücudunun bir bölümünü görmekten yüzü kızarabilir veya dışkıyı yapamayabilir. Erkek çocuklar da bazen korkarlar. Çünkü oturağa oturduklarında testisleri kaybolmuş gibi gelir. Çocuğunuzun kaygısının kaynağını bulabilirsiniz, hem de çocuğunuza yardımcı olabilirsiniz.

Kızım 5 yaşında ve hâlâ silinmesinde benden yardım istiyor. Ne yapmalıyım ?

Ş.M.

Sayın Ş.M.,
Bazı çocuklar yeterli düzeyde ve kolaylıkla temizlenmeyi öğrenirler. Bazıları tuvalet kağıdı rulosunun yarısını kullanırlar, ama kendi kendilerine temizlenemezler. Bir kısmı da tamamen unutulur. Bazı çocuklar altı veya yedi yaşlarına kadar yardıma gereksinime duyarlar. En iyisi, kendini temizleyebileceği kanısında oluncaya kadar çocuğunuza yardım etmektir. Ancak, kızınızın ilerki dönem için bazı yönergelere gereksinimi vardır. Tuvalet kağıdını nasıl açacağını ve yırtacağını gösterin. Bulaşmayı önlemek için önden arkaya doğru, kendi kendine silinmesini öğretin. Daha sonra, güvenilir bir biçimde ellerini yıkadığından emin olun.

3,5 yaşındaki oğlum, tuvalete işiyor. Fakat, bez vermedikçe kaka yapmayı reddediyor. Kakasını da tuvalete yapması için onu nasıl ikna edebilirim?

F.T.

Sayın F.T.,
Dışkılama için tuvalet kullanmadaki isteksizlik de ender değildir. Uzmanlar, böyle bir durumdaki çocuğa bezinin verilmesini, fakat dışkılama yaparken banyoda kalmasında ısrar edilmesini öneriyorlar. O zaman tuvaletin içindeyken beze boşaltmada zorlanabilir ve utanabilir. Bir kaç gün içinde de ısrarından vazgeçebilir. Bir kaç ay içinde problem çözümlenmezse, çocuk doktoruna başvurulabilir.

Çocuk yetiştirirken ana-babaların çeşitli konularda merakları ve kaygıları vardır.

Bunlardan biri de tuvalet eğitimidir. Bu ay, tuvalet eğitimiyle ilgili olarak yukarıdaki

mektupları aldık.

Her mektubu

kısaca yanıtlamaya çalıştık. Yanısıra

15-19. sayfalarımızda

Roberta Israeloff'un "Tuvalet Eğitimi" ile ilgili yazısının

çevirisini de sunuyoruz.

Yaşadıkça Eğitim

Tuvalet Eğitimi

Roberta ISRAELOFF

Tuvalet eğitimi için önerilen çeşitli yöntemler vardır. Doğru olan; ana-baba ve çocuk için uygun olan yöntemi seçebilmektir.

Annelerle oluşturduğum grupta, yeni yürümeye başlayan çocuklarımızı hiç bir biçimde zorlamamayı ve tuvalet eğitimindeki kaygılarımız gibi konuları tartıştık. Kitaplardan da okumuşuzdur. Çocuklarımız hazır oluncaya kadar beklememiz, cezalandırıcı-zorlayıcı olmamamız gerektiğini biliyoruz. Bununla birlikte, uygulamak zorunda olduğumuz bir takım kararların gerekçeleri konusunda bilgilendirilmiyoruz. Cevaplandırılmamış soruların altında ezilmekteyiz. Tam olarak "hazır olma" neyi ifade etmektedir? Pantolon eğitiminden iç giyime kadar değiştirmemiz gereken özellikler nedir?

Cevaplar kolay olmamasına rağmen, tuvalet eğitimi hakkında işi kolaylaştıran ve kısaltan birçok yöntem var. Elbetteki doğru olan;

ana-baba ve çocuk için uygun olan yöntemi seçebilmektir.

Başlamadan önce bilinmesi gereken bazı konular vardır. Bu konular şunlardır: Önemli olan, yalnızca kendi çocuğunuzdur. Burada, bir yaşındaki çocuğunun oturak kullandığıyla övünen komşunuzu, kız torunlarının daha dün eğitilmiş olduğunu düşünen aile üyelerini dinlememeniz kastedilmektedir. Çocuklar, oturak kullanmayı kendi yöntemleri ve adımlarıyla öğrenirler. Rekabete dayanan bir olay değildir. Tuvalet eğitimi, işbirliği yapmayı gerektiren ve yetişkinin üstün gelmeyeceği bir süreçtir. Stanford Üniversitesi'nde, Eğitim profesörü Martin Ford'un açıklaması da şöyle:

"Çocuğunuzla bir ittifak oluşturmalsınız. Farkında dahi olmadığı

Tuvalet eğitimi, işbirliği yapmayı gerektiren ve yetişkinin üstün gelmeyeceği bir süreçtir.

Tuvalet eğitiminin her zaman aynı doğrultuda ilerlemediği kabul edilmelidir.

bu ittifakın, ifadelendirilmesi zor olabilir. Fakat aynı amaca doğru birlikte çalışmanız, destek sağlayıcı bir atmosfer yaratır."

Tuvalet eğitiminin her zaman aynı doğrultuda ilerlemediği kabul edilmelidir. Bazen ilerleme kaydetmek için geri adım atmak zorunda kalınabilir. Çocuğunuza, oturağını kullanmasını öğretmenin

basit olmadığını unutmayın. Fakat, çocuğunuzu biraz överek kendini, kendi vücudunu, sizinle olan ilişkisini olumlu biçimde hissetmesini sağlayabilirsiniz.

Öğrenmek İçin Hazır Olma

Genellikle merak, öğrenmeye hazır olmanın ilk işaretlerinden biridir. Çocuğunuz, dışkılama ve işemesini seyretmek isteyebilir veya bu konu hakkında konuşabilir. Bezlerini kirletmek veya ıslatmak, bazı çocukları duygusal yönden etkilemekte ve çabucak değiştirilme-

sini istemektedirler. Banyoya dahi yetişkinle birlikte girmek isteyebilirler. Yetişkinler için ailenin örnek olması meselesi ortaya çıkar. Alison Mack: "Öğretim, ailenin her bir üyesini kapsamasına rağmen, oğlan çocuklar için babalarını kopya etmenin kızlar için annelerini kopya etmenin daha kolay olduğu bellidir." demektedir. Ayrıca Mack "Dürüst olmak en iyisidir" der. "Bir baba, ayaktayken bu işi nasıl yaptığını açıklarken kızların oturması gerektiğini ifade etmeli." Oturarak veya kalkarak olsun, küçük çocuklar boşaltım gereksinimlerini nasıl gidereceklerini öğrenmek için yardıma ihtiyaç duyarlar. Oturağa monte edilmiş bir düzenek, kazaları önlemekte işe yarayabilir. Bazı çocuklar, kendi kendilerine oturmaya çalıştıklarında, düzenek yüzünden incinebilirler.

Bir şişeye su doldurup-boşaltma vb. biçimdeki oyunları, çocuğunuzun hazır oluşunun psikolojik kanıtıdır. Bazı çocuklar, 15 ay civarında ilgi gösterirken diğerleri hemen sıkılabilirler. 15 aydan daha küçük bir çocuğun nörolojik gelişimi, dışkılama ve işemeden önce yetişkini haberdar edebilecek düzeyde değildir. Çocukta işeme ve dışkılamadan önce bazı davranış örnekleri gözlemlenebilir. Örneğin; çocuğunuz sessizleşir (durgunlaşır); yüzünü buruşturur veya bir köşeye çekilir, sonra dikkati üzerine çeker, ne olduğunu açıklar. Kendi içsel işaretlerine göre çevresine ilk haberi vermiş olacaktır. Şiddetli bir dürtünün ardından neticede işer veya dışkılar.

Oturak almak için en iyi zamandır. Edward R. Christophersen: "Çocuklar dışkılamada çaba har-

Merak, öğrenmeye hazır olmanın ilk işaretlerinden biridir.

carken, onlara yardımcı olabilecek, ayaklarının yere değdiği, yeterli küçüklükte, rahat, sağlam bir oturağa ihtiyaç duyarlar." (Rh. D. Children's Mercy Hospital'da Pediatri Profesörü) demektedir. Bununla birlikte bazı çocuklar, büyük tuvaleti kullanmayı tercih edebilirler.

Christophersen'e göre: "İster oturarak, ister merdivenli tabure olsun, kendilerinin inip çıkması çok önemlidir. Bağımsızlığın anahtarıdır. Çocuğun ellerini rahatlıkla yıkayabileceği biçimde, yakınında basamaklı bir tabure buldurmak yararlı olabilir. Ek olarak, giyimini kolaylıkla idare edebileceğinden emin olunmalıdır. Zor açılabilen toka, düğme ve bağlar gibi ayrıntılı donanımı olmayan, kolaylıkla giyilip çıkartılabilen lastik kemerli pantolonlar en iyi seçimdir.

Ayrıca, çocuğunuzun dışkılaması ve işemesine ilişkin ailece kullanacağınız kelimelere karar veriniz. Her sifon çekişte, deliğe su giderken çıkan gürültünün, hızlı su akışından ileri geldiği çocuğa mutlaka açıklanmalıdır.

Christophersen'a göre çocukların hazır oluşları 4 önemli kritere göre değerlendirilebilir. Bu kriterler şunlardır:

- Çocuğun birkaç dakikada bir damlatmaktan ziyade, sidik torbasını boşalttıktan sonra birkaç saat kuru kalması,
- Islak ve kuru gibi kavramları anlamak için dil yeteneğine sahip olması,
- Oturağa çıkmak, pantolonunu kaldırmak ve çıkarmak, düş almak için fiziksel hünerinin olması.
- "Haydi, banyoya gidelim", "Pantolonunu indir" gibi sözel ifadeleri anlaması ve dinlemesi.

Christophersen, bu kriterlerin tümünün bir arada gözlenmesi için, gerekirse ailelerin bir üç ay daha beklemelerini öneriyor. Böylece, asla geç kalınmayacağını ama çok erken başlanamayacağını da belirtiyor. Çocuğun önce işemeyi ya da dışkılamayı öğrenmesi başlangıçta hiç önemli değildir. Çocuklar, genellikle ilk önce dışkılama kontrolünü ve daha sonra da sidik torbasının kontrolünü kazanırlar. Fakat, doğru sıra biçiminde genel bir onay yoktur. Karar, tümüyle size ve çocuğunuza aittir.

Nasıl Başlamalı ?

İlk amacın, tuvaletin kullanımı hakkında bilgi vermesi olduğu ve başlangıçta, en azından çocuğun reddetme biçiminde tepkisine yol açabileceği unutulmamalıdır. Karen Olness (M.D Pediatri Profesörü Case Western Reserve Üniversitesi) "Eğer çocuğunuz düzenli olarak dışkı yapabiliyor ve dışkısında hiç bir anormallik bulunmuyorsa; yemeklerden sonra belirgin bir düzende, normal olarak büyük tuvaleti geldiği zamanlar, tuvalete gitmesi teklif edilerek, bu durumdan yararlanmaya çalışabilirsiniz."

Çocuklar, genellikle ilk önce dışkılama kontrolünü kazanırlar.

Tuvalet kullanımı, pek çok koordinasyonu gerektirir.

Tuvalet eğitiminde en iyi yol, çocukla dengeli bir biçimde ilgilenmektir.

Ana-baba, çocuklarının kendine güvenini kazanmasında nasıl yardımcı olacaklarını belirlemelidirler.

önerisini getiriyor. "Eğer çocuğunuz düzensiz ve günde bir kaç kez dışkı geçiriyorsa; o zaman işiniz biraz zorlaşır. Tutumlarını dikkatli ve alâkalı biçimde izlerseniz, onu yakalamanız mümkün olabilir. Tuvalete, beraber gitme teklifinde bulunabilirsiniz veya gün boyunca belirli aralıklarla oturağın üzerine oturmasını teklif edebilirsiniz.

Bazı çocuklar, altlarında bezleri varken, oturağın üzerinde oturabilirler. Eğer çocuğunuz, bir arkadaşını veya kitap okunmasını isterse yardım edin. Bebek veya bezden hayvanlarla oynamak, bazı çocukların hoşlarına gider ve oturağı bir oyuncak gibi kullanırlar. Tuvalet eğitimi aşaması, çok uzun görünebilir. Fakat Moris Green (İndiana Üniversitesi School of Medicine'da Pediatri Profesörü), tuvalet kullanımının pek çok koordinasyonu gerektirdiğine işaret eder. Bu koordinasyonlar şunlardır:

- ✓ Çocuğun söylemek istediklerinin anlaşılması,
- ✓ Oturaktaki pozisyonu,
- ✓ Giyimini kontrol edebilmesi,
- ✓ Karnında basınç arttığında kaslarını gevşetebilmesi.

Bunların hiçbiri otomatik biçimde oluşmaz.

Acaba çocuğunuz tüm gün başarılı olarak oturağını kullanabilir mi? Ya kaza yaparsa? Nasıl tepki göstereceğinizi belirleme ve çok iyi ifade etme ihtiyacındasınız. Eğer bir yöntem üzerine çok fazla yüklenirseniz (aşırı ödüllendirme veya sert eleştiriler biçiminde) anlamlı bir işi ve çabalarınızı riske atmış olursunuz. Diğer bir taraftan, sizin için önemli değilmiş gibi bir tavır da dürüst olmaz. En iyi yol, işin gerçek tarafını bırakmadan, fakat dengeli bir biçimde ilgilenmektir.

Övgü ve Mükâfatlar

Çocuklar, övgülerden hoşlanırlar. Onlara yeni külotlarını seçmesi için izin verme gibi ekstra imtiyazlar, kucaklamalar, kutlamalar biçiminde ailelerinin verdikleri destek, tuvalet eğitimi olgusunun temelidir. Fakat, eğitim halledildi demek değildir. Çocuğunuza ulaşabilmeniz, gözlerinde neşe ve gurur yerine anlaşılması güç bir ifade görülebilirsiniz. Kazalar olduğunda, nefret ve kınama ifade etmeksizin ekstra bir işten dolayı memnuniyetsizliğinin ifadesi vardır. Temizlenme, mümkün olduğunca tertipli olma gibi durumlar, çocukları çaresiz kılar.

Bazı aileler, şekerleme ve oyuncak sağlamaksızın bu işi bitiremeyeceklerine inanırlar. Uzmanlara göre, çocuk istekli ve hazır olduğu için, banyodaki başarısından dolayı ekstra mükâfatlar düşünülebilir. Bazı mükâfatların kendileri, çocuklara uygun olmayabilir. Ne kadar büyüdüğü hakkında çocukla konuşarak motive etmeye çalışabilirsiniz; fakat unutmayın, çocuklar

büyüme konusunda sık sık çelişik duygular taşır. "Sen artık büyüdün" stratejisi, sık sık beklenenin aksi sonuçlar verir. Çocuğunuz tekrar bez bağlanmasını isteyerek tepki verir. Emin olun ki, bazı zamanlar çocuk, bebek gibi olmanın güvenine ihtiyaç duyar. Çocuğunuzun kendine güvenini kazanmasında nasıl yardımcı olacağınızı, en ince ayrıntısına kadar belirlemelisiniz. Her konuda, kendi fikrinin ve kontrolünün daha fazla işbirliği içinde olacaktır.

Çocuk bezlerinden pantolon ve iç giyim eğitimine kadar, çoğu çocuğun gelişiminde başarı için, banyo ziyaretleri uygun olmaktadır. Eğer, yeni emici bezlerin çocuğunuzun ıslaklık tecrübesinden yoksun bıraktığını düşünürseniz, hemen pantolon eğitimine başlayabilirsiniz. Bazı çocuklarda, benim büyük oğlumda olduğu gibi kazaları önlemek için ne giydiğinin önemi yok gibi görünmektedir. Çünkü, kocam ve ben yaz boyunca onun tuvalet eğitimini ele aldığımızda, çocuk doktorumuz onun işeme ve kendi hisleri arasındaki ilişkiyi görebileceği biçimde, belden aşağısı çıplak olarak evde oyun oynamasına izin vermemizi önerdi. Harika işliyordu. Yerdeki birkaç birikintiden sonra, her zaman oturağına işemeye gitti. Bu başarının ardından yine de teftişi hemen bırakmadık. Oğlumun eğitiminin bitmesi, 6 aydan daha fazla zaman aldı. Birkaç gün içinde, çocuklarının tuvalet eğitimini başarıyla tamamladıklarıyla övünen ailelere hiç inanmadım. Genelde, tuvalet kullanmasını öğrenmekle iş bitmiyor. Çocuklar, 1 yıl ya da daha fazla süre içinde, uyanık kaldıkları zaman boyunca oturağı kullanırlar. Uydukları zaman bezlenme ihtiyaçları devam

eder. Hangi evrede olursa olsun, gelecek adımı atmasında onu motive etmek, en iyi yoldur.

Sabırlı Olmak

Çocuk yetiştirmede çıkmazda kaldığında, birisine danışmak tek yol gibidir. Kendinizi kısıtlanmış ve şaşırılmış hissettiğinizde, bu konu hakkında eşinizle, arkadaşınızla veya ailenizle konuşun. Çocuğunuzun karşı yapıcı ve güvenilir davranın. Birlikte olarak, sorunları aşabilirsiniz.

Tuvalet eğitiminde çocuğunuza karşı sabırlı ve anlayışlı olmak, gelecek için iyi bir yatırımdır.

Tuvalet eğitiminde çocuğunuza karşı sabırlı ve anlayışlı olmak-ne kadar süre alırsa alsın- gelecek için iyi bir yatırımdır. Tuvalet kullanmayı öğrenmek, aile ve çocukların işbirliğine ihtiyaç duyduğu ilk gelişimsel değişiktir. Bu durum, gelecekteki değişim ve sorunları aşmak için ilham kaynağı olacaktır.

Parents, August 1992'den
Çeviren: Aylin ÇEVİK

Bilgi Toplumunda Eğitim Kurumları

İlhami FINDIKÇI
Kültür Koleji
AR-GE Yöneticisi

Okullar, insanlık tarihinin en önemli sosyal kurumları olarak toplumsal gelişmenin itici gücü olmuşlardır.

GİRİŞ

Okullar, insanlık tarihinin en önemli sosyal kurumları olarak toplumsal gelişmenin itici gücü olmuşlardır. Medeniyetin gelişmesi sürecinde hangi türde ve kademedede olursa olsun birer eğitim kurumu olarak okulların oynadıkları rolün önemi hiç kuşkusuz çok büyüktür. Tarihsel gelişimleri başlı başına bir inceleme konusu olan okulların, hemen her çağda değişik toplumsal beklentilerle karşı karşıya oldukları söylenebilir. Okulların değişmeyen temel özelliklerinin başında, bireylere mevcut bilgi birikiminin aktarılması sayılabilir.

Yüzyıllara sığmayacak gelişmelerin, çok kısa sürede gerçekleşmesi, diğer yandan bilgi birikiminin büyük bir hızla gelişmesi, günümüzde hangi türden olursa olsun eğitim kurumlarını yeni arayışlara yöneltmiştir.

Bu yazının amacı, ikibinli yılların bilgi toplumunun oluşturulmasında, özellikle ilk ve orta öğretim düzeyindeki eğitim kurumlarındaki arayışların, daha doğru bir ifade ile ulaşılmaması gereken bazı hedeflerin, ülkemiz açısından genelde gözden geçirilmesidir. Bu inceleme sırasında, bilgi toplumunun oluşmasında en önemli rolü oynayacağı dü-

şünülen eğitim kurumları, bazı boyutları ile ele alınmaya çalışılmıştır.

Yeni teknolojilere, bilgilere ve gelişmeye açık, zamanını iyi kullanan ve kendini geliştirme çabası içinde olan bireylerin oluşturacağı bilgi toplumunun temel yapı taşlarını eğitim kurumlarının oluşturduğu düşünülmektedir.

1. Eğitimin Amacı

Bilgi toplumunun eğitim kurumlarında, eğitimin genel amacında önemli bir değişme olmalıdır. İnsanların yetiştirilmesi ve bilgilendirilmesi temel amacının yanında, gerekli bilginin aktarılması ve bilginin üretilmesi konusu ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, bilginin aktarılması giderek bir amaç olmaktan çok, bir yöntem sorunu olmaktadır. Çünkü, öğretimde yetişkinlerin çocuklara 'bilgi verme'si yerine, çocukların ilgi duydukları konularda 'bilgi alma'sı, olgusu, giderek yaygınlaşmaktadır. Böylece, eğitim-öğretimde öğrencinin kendi hedeflerini içeren bireysel öğretim egemen olacaktır.

2. Eğitim Yönetimi

Eğitim yönetiminde merkeziyetçi yaklaşım, yerini giderek merkezkaç yönetime bırakmaktadır.

Öğretimde yetişkinlerin çocuklara 'bilgi verme'si yerine, çocukların ilgi duydukları konularda 'bilgi alma'sı olgusu, giderek yaygınlaşmaktadır.

Bireysel ilgilerin, yerel ihtiyaçların ön plana çıkmasıyla merkezden gerçekleştirilen düzenlemelerin yerel ihtiyaçlara yeterince cevap vermemesi sözkonusudur. Sınıf-içi eğitimde, toplu öğretimden bireysel öğretime geçişe paralel olarak, eğitim yönetiminde de toplu yönetim (merkezi yönetim) yerine yerel yönetime geçilmelidir. Böylece, bilgi toplumunun eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında, merkezdeki bazı yetkilerin, yerel yönetimlere ve doğrudan okullara aktarılması gereklidir. Eğitimde ulusal politikaların ve temel planların dışındaki düzenlemelerin bir kısmının yerel yönetimler, bir kısmının da doğrudan okullara aktarılması, eğitimin kaliteyi geliştirecektir. Böylece, merkezi yönetim, gelişmede öncelikli bölgelerdeki eğitim-öğretim sorunlarıyla daha fazla ilgilenilebilecektir.

Modern eğitim kurumlarının oluşturulmasında, gerek merkezi ve yerel yönetim, gerekse okul yönetimindeki bireylerin, eğitim yanında yönetim formasyonuna da sahip olmaları büyük önem taşımaktadır. Eğitim yöneticilerinin eğitim yönetimi, davranış bilimleri ve özellikle insan ilişkilerine hakim olmaları gereklidir. Çünkü, eğitim sürecinin tüm aşamalarında, insan unsuru rol oynamaktadır. Dolayısıyla, yöneticinin en az eğitim-öğretim kadar 'insan'ı da tanıması gereklidir. Araştırmalar (M. Hesapçıoğlu 1991), etkin okulun oluşturulmasında; - öğretmenlerin beklentileri, - okulun yönetimi ve okulun iklimi (school climate)nin, en kritik özellikler olduğunu ortaya koymuştur. Bu kritik özelliklerin, temelde insan ilişkilerine dayandığı söylenebilir. Dolayısıyla, öğretmenlikten yöneticiliğe geçiş sürecinde, bireylerin dikkatlice seçilmeleri; genel yönetim, eğitim yönetimi ve insan ilişkileri konusunda belirli bir formasyona sahip olmaları şartı aranmalıdır. "Bir okul bir müdür; bir müdür bir mühür" anlayışının değişmesi gereklidir.

Okul binalarının tamirata, temizlik gibi eğitime destek hizmetlerin idare amiri (idare şefi) tarafından yürütülmesi, okul müdürünün eğitim-öğretim konularına daha çok zaman ayırabilmesini sağlayacaktır.

3. Eğitim-Öğretim Kadrosu

Toplumsal gelişmenin en önemli itici gücü okullar ise, okulların gelişmesinde de öğretmenlerin en önemli itici gücü oluşturdukları, unutulmamalıdır. Bu açıdan bilgi toplumunun oluşturulmasında, öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Herşeyden önce öğretmenin, gelişmeye açık olması, kendini geliştirme çabası içinde olması ve en önemlisi sadece öğrencilerine değil, çevresine verebileceklerini asgari düzeyde vermesi gerekli, hatta zorunludur. Öğretmen, çevresini sürekli olarak aydınlayabilecek bir bilgi potansiyeline sahip olmalı. Ayrıca öğretmen, bilgi potansiyeli bakımından çevresini aydınlatma gücünü korumaya büyük özen göstermelidir.

Eğitim-öğretim sürecinde bilgi kaynaklarının çok çeşitli olması, eğitim araç gereçlerinin giderek çoğalması, öğretmenin öğrenci için bu bilgi kaynaklarından en yararlı olanını belirlemesi ve bu süreçte kendisine yardımcı olması önem taşımaktadır.

Böylece öğretmen, bilgi öğrenen

Öğretmenin, gelişmeye açık olması, kendini geliştirme çabası içinde olması önemlidir.

**Sınıf-içi
düzeninde,
öğrencinin
aktif
olduğu bir
ortam
oluşturul-
malıdır.**

kaynak olmaktan çok, giderek öğrenciyi bilgi kaynaklarına yönelten bir konuma geçecektir. Sonuçta öğretmenin, kendi ders konusuyla ilgili olarak öğrencinin bireysel ilgisini en yararlı biçimde değerlendirmesine danışmanlık yapması özelliği ön plâna çıkacaktır.

Öğretmenlik rolünde danışmanlık özelliğinin belirginleşmesi nedeniyle, insan ilişkilerinin, en az yönetici kadar, öğretmen için de daha büyük önem taşıması söz konusu olacaktır.

4. Öğretim Programları

Bilgi toplumunun oluşmasında hiç kuşkusuz ders programlarının (müfredat) önemli etkisi olacaktır. Ders programlarının öncelikle; statik olmaktan ve fazla bilgi yükünden kurtarılması, bazı temel dersler dışında yerel ihtiyaçlara göre özellikle ortaöğretimde öğrencilerin ilgi alanlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır. Amaç, öğrencileri mevcut ders programlarına uydurmak değil, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, her geçen gün gerçekleşen yeni gelişmeleri kapsayacak esneklikte programlar oluşturmak olmalıdır. Ders programlarının

amaç olmaktan çıkarılması ve öğrencinin yetiştirilmesi sürecinde bir araç olduğu unutulmamalıdır.

Kendi kendine öğrenme yöntemlerinin giderek gelişeceği, dolayısıyla insan ilişkileri ve günlük yaşama ilişkin bilgilere programlarda daha etraflı biçimde yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca programların "her yerde, her ortamda eğitim"e olanak verecek biçimde düzenlenmesi gereklidir.

Sınıf-içi düzende öğrencinin aktif olduğu bir ortam oluşturulmalı ve öğrencilerin buldukları düzeyin temel dersleri ile ilgileri doğrultusundaki diğer dersleri almaları söz konusu olmalıdır. Ülkemizde 1991-92 öğrenim yılında lise 1. sınıf düzeyinde uygulanmaya başlanan ders geçme ve kredi sisteminin bu açıdan yararlı bir başlangıç olduğu düşünülmektedir. Bu sistemin uygulamadaki aksaklıklarının kısa sürede giderilmesine çalışılmalıdır.

5. Teknik Donanım

Özellikle teknolojik alandaki hızlı gelişmeler ders araç gereçlerinin önemli ölçüde değişmesine yol açmıştır. Bir süreklilik halindeki bu gelişme, eğitim-öğretimi kolaylaştıran çok çeşitli araç-gereçlerini ve yeni bilgi kaynaklarını kazandırmıştır. Teknolojik gelişmelerin, bilgi yuvası olması gereken okulların bünyesine en kısa zamanda kazandırılması gereklidir. Bütün bunların eğitimle ilgili merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilmesini bekleyerek hiç bir çaba harcamamak en kolay yolu seçmektir. Okulun çevresine yönelik olarak gerçekleştireceği yetişkin eğitim hizmetlerinden (çeşitli eğitim prog-

ramları, kurslar gibi) elde edeceği gelirler, yerel yönetimlerin katkısı ve merkezi yönetimin desteğiyle teknolojinin son ürünü araç gereçler sağlanmaya çalışılmalıdır.

Eğitim-öğretimin hemen her aşamasında bilgisayar teknolojisinden yararlanmak giderek kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Nitekim, öğrencinin okula kayıt edilmesinden notlarına ve karnesinin hazırlanmasına kadar tüm işlemlerin bilgisayarla yapılabilmesi sözkonusudur. Bu sistemi, kendi çabaları ve olanaklarıyla oturtmuş okullar vardır.

6. Okul ve Sınıf İçi Düzen

Klasik sınıf düzeninde branş dersleri ve bu derslere ait dersliklerin artması, mekân açısından okul binalarının monotonluktan kurtarılması ve okulların sadece öğrencilerin değil, çevrenin eğitim ihtiyaçlarını da karşılayacak bir yapıya sahip olması gereklidir. Okul binası bir kompleks olarak düşünülmeli, derslikler dışındaki mekânların en yararlı biçimde kullanılması gereklidir.

Okul binalarının, öğrencilerin dersleri dışındaki zamanlarda da kullanılması, özellikle bizim gibi gelişmekte olan ülkeler açısından büyük önem taşımaktadır. Yetişkin eğitimi için okul binalarından yararlanılabilir.

7. Öğrenci Kişilik Hizmetleri

Bilgi kaynaklarının çoğalması, bireysel ve kendi kendine öğrenme modelinin daha çok benimsenmesi, daha da önemlisi, televizyonun giderek artan olumsuz etkileri diğer yandan giderek zorlaşan şehir yaşamı ve aile ilişkilerindeki bazı olumsuzlukların çocuk ve gençlerde görülen uyum ve davranış sorunlarının çoğalmasına neden olduğu söylenebilir. Çocukların ve gençlerin birbirleriyle ve özellikle yetişkinlerle etkileşimde bulunma ihtiyaçlarının giderek çoğalacağı düşünülmektedir. Sözü edilen ihtiyaçların giderilmesinde okullardaki rehberlik hizmetlerinin aktif rol

oynaması gereklidir. Rehberlik çalışmalarını ile öğrencilere sunulacak bireysel danışmanlık hizmetleri yanında öğretmenlere ve velilere de danışmanlık yapılması söz konusu olmalıdır.

8. Eğitim Kurumunda Yeni Bir Birim: Ar-Ge

Bilgi toplumunun oluşmasında katalizör rolü oynayan eğitim kurumları, sadece birer okul olmakla kalmayıp, birer araştırma merkezi olmak durumundadırlar. Her eğitim kurumu, mevcut bilimsel gelişmelere bir şeyler ekleme çabası ve endişesi içinde olmalıdır. Eğitim kurumunda; öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve diğer personelin bir bütün olarak ele alınması ve bu bireylerin kendilerini geliştirmelerine fırsat verecek ortamların hazırlanması; eğitim-öğretimdeki yeniliklerin ve gelişmelerin okul bazında izlenmesi ve okula uyarlanması; okulun çevre halkına yönelik eğitim programları hazırlaması ve nihayet eğitimin kalitesinin yükseltilmesine ilişkin çalışmalar; okulun örgütsel yapısında yeni bir birim ihtiyacını doğurmuştur. Bu birim, araştırma-geliştirme merkezidir. Yukarıda sayılan konularda okul yönetimine danışmanlık türünde bilgiler, veriler, karar alternatifleri sunan araştırma-geliştirme merkezi, akademik açıdan okulun

Çocukların ve gençlerin birbirleriyle ve özellikle yetişkinlerle etkileşimde bulunma ihtiyaçlarının giderek çoğalacağı düşünülmektedir.

dışarıya açılan penceresi olacaktır. Böylece, okulların daha etkin bir biçimde çalışmalarına olanak sağlanmış olacaktır.

Newman, etkin okulları "çok geniş seçme imkanları olan ve öğrencilerin bilgiyi anlamasına, entegre etmesine ve üretmesine imkan veren sistemler" olarak açıklamıştır (J.R. Bliss, 1991).

Zaten çok yoğun iş yükü bulunan yönetici, öğretmen, öğrenci ve diğer personel, bilgi toplumu açısından hayati önem taşıyan kendini geliştirme konusunda, bir kaynağın yardımına ihtiyaç duyarlar. Araştırma-Geliştirme merkezi, bilgi teknolojisinin olanakları ve kurulacak bilgi iletişim ağı ile bu ihtiyacın giderilmesine katkıda bulunacaktır.

Özetlenecek olursa, okulun araştırma geliştirme merkezi; eğitim araştırmaları, okul geliştirme projeleri, yaşamboyu eğitim, ölçme değerlendirme, yönetici danışmanlığı ve plânlı değişim konularında aktif çalışmalar gerçekleştirmelidir.

9. Okullar ve Yetişkin Eğitimi

Bilgi toplumunun oluşmasında okulların bir bütün olarak çevrelerine verecekleri eğitim hizmetlerinin payı büyük olacaktır. İnsanların çocukluk ve gençlik yıllarındaki programlı eğitim öğretimle aldıkları bilgilerin kısa sürede eskimesi ve artık yetersiz kalması, yetişkin eğitiminin önemini giderek artırmıştır. Bu durumda, halk eğiti-

mi ya da yaygın eğitim olarak da bilinen yetişkin eğitimi programlarının çoğalmasına yol açmıştır. Bu programların ülke düzeyinde gerçekleştirilmesinde okulların öncülük yapması gereklidir.

Okul, kendi öğrencilerinin velileri ve çevredeki diğer yetişkinlere yönelik çeşitli eğitim programları, kurslar, bilgilendirme toplantıları düzenlemelidir. Okul, bulunduğu çevrenin bilgi deposu, bilgi kaynağı olmalıdır. Böylece okul, her hangi bir vatandaşın çocuğunun

öğretmeniyle başı dertte olduğunda ya da çocuğunun başarısızlığı söz konusu olduğunda kaygı ile gidilen bir kurum değil; boş zamanlarda gidilen, kütüphanesinden, hafta sonu, akşam ya da geceleri düzenlenen çeşitli kurslarından; sosyal tesislerinden yararlanan bir kurum olmalıdır.

Böylece okul binalarının boş buldukları sürelerdeki atıl kapasitelerinden de yararlanılmış olur.

Bilgi toplumunda okul, sadece çevredeki öğrencilerin değil çevredeki yetişkinlerin de okulu olmalıdır. Okulların bütün bunları nasıl gerçekleştireceği sorusu, okul yöneticilerinin yaratıcılıkları ve özellikle eğitimle ilgili yerel yönetimin sağlayacağı olanaklarla mümkündür. Okulların hızla değişen toplumsal şartlar ve giderek artan yetişkin eğitimi ihtiyaçlarını çok iyi belirleyerek, bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik eğitim programları düzenlemeleri gereklidir. Yetişkinler için hafta sonlarında ya da akşamları düzenlenecek eğitim

Bilgi toplumunda okul, sadece çevredeki öğrencilerin değil, çevredeki yetişkinlerin de okulu olmalıdır.

programları ve kurslar ile okul, yetişkin eğitimi intiyaçlarının giderilmesine katkıda bulunur. Bu eğitim programlarında, okulun bulunduğu yerel çevrenin ihtiyaçları doğrultusunda çok çeşitli seçenekler oluşturulabilir. Bilgisayar, İngilizce daktilo kursundan; hasat, halıcılık, modern hayvancılık kursu; insan ilişkileri, ana-baba eğitimi gibi pek çok konularda, sertifika programları düzenlenebilir. Bu hizmetler karşılığında, okulun katılımcılardan alacağı uygun miktardaki ücret, bu hizmetler için kaynak oluşturacaktır.

SONUÇ

Toplumsal yaşamın vazgeçilmez sosyal kurumlarından birisi olan okulların, gerek sosyal gerekse teknolojik gelişmeleri yakından izleyerek, gerekli değişiklikleri zaman geçirmeden gerçekleştirmeleri önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmıştır. Bilimsel alandaki sosyal ve teknolojik yeniliklere açık, modern sanayi ve yüksek teknolojiye ulaşmış bir toplumun, kısaca bilgi toplumunun oluşturulmasında, ilgili tepe yöneticilerin yanında, okullara, eğitimle ilgili yöneticilere, yerel yönetimlere, toplumsal kurum ve kuruluşlara ve toplumun üyesi olan her bireye görevler düştüğü unutulmamalıdır. Ülke olarak bilgi toplumları arasındaki yerimizi alabilmemiz, özellikle eğitim kurumlarının geliştirilmesi ile yakından ilgilidir.

Eğitim Kurumlarının hızla artan bilgi birikimini yakından izlemeleri, bilgi üretimine katkıda bulunmaları sürecinde başta eğitim yöneticileri ve öğretmenler olmak üzere toplumdaki her bireyin çaba göstermesi gereklidir.

Bilgi toplumunun oluşmasında eğitimin; nitelikli bir eğitimin gerçekleşmesinde de doğal olarak bütçeden eğitime ayrılan pay, okullaşma oranı, sistemdeki aksaklıklar ve benzeri etkenlerin üzerinde önemle

durulmalıdır. Ancak, toplumu oluşturan bireylerin kendi içlerinden kaynaklanan gelişmeye açıklık, araştırma merakı ve herşeyden önemlisi kendisini geliştirme çabasının, bilgi toplumunun oluşmasında en önemli rolü oynadığı düşünülmektedir. Diğer bir ifade ile toplumun üyesi bir birey olarak kısaca; "ben kendimi geliştirmek, işimde daha yararlı olmak için neler yapabilirim? Bunların ne kadarını yapıyorum?" sorusuna verdiği cevap, bilgi toplumunun oluşmasına katkımızı gösterecektir.

KAYNAKÇA

AKINGÜÇ, B., FINDIKÇI, İ. "A New Approach In Schools Research And Development Center." (Paper) XV. International School Psycholog Colloquium Istanbul, 24-28 July, 1992.

BLISS, James R., Firestone - William A., Richards, Craig E. Rethinking Effective Schools: Research and Practice. Prentice-Hall inc. USA 1991.

HESAPÇIOĞLU, M. "Etkin Okul Araştırmaları" Eğitimde Nitelik Geliştirme Kültür Koleji Yay. No 1. İstanbul 1991.

Bireylerin gelişmeye açıklık, araştırma merakı ve kendisini geliştirme çabasının, bilgi toplumunun oluşmasında en önemli rolü oynadığı düşünülmektedir.

Eğitimde Sürekli Reform Zorunluluğu

Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU
Adana Eğitim Yüksek Okulu Md.

Eğitimde reform çalışmalarının evrensellik gösterdiği dünyamızda, ulusların eğitim sorunlarında benzerlikler bulunmaktadır.

Ülkemizde, kamuoyunun geleneksel eğitim karşısındaki tutumu, eğitim sistemini yeniden gözden geçirme zorunluluğunu gerektirmektedir.

rın eğitim sorunlarında benzerlikler bulunmaktadır. Her ulus, sorunlarını kendine özgü koşullara uygun olarak çözümlerse de çözüm yolları üzerinde başka ulusların yaklaşımlarını göz önünde bulundurmaktadır.

Bilim ve teknolojiadaki değişimler, insan yaşamını ve insanın yetiştirilmesi süreci olan eğitimi etkilemektedir. Ekonomik, sosyal, kültürel bir çok koşulun etkisi altında kalan eğitim sistemleri, değişikliklerle karşı karşıyadır. Nüfus artışı, yükselen dilek düzeyleri, ders içeriklerinin değişmesi, genellikle tüm ülkeleri ilgilendiren ortak sorunlardır.

Ülkemizde, kamuoyunun geleneksel eğitim karşısındaki tutumu, eğitim sistemini yeniden gözden geçirme zorunluluğunu gerektirmektedir.

1990'lar Türkiye'si, 1930'lar Türkiye'si ile karşılaştırılırsa, büyük bir değişim olduğu belirlenir. Tarımda modernleşme, sanayileşme çabaları, kentleşme, kollektif çalışma zorunluğu değişimlerden birkaçıdır.

1970'lerden sonra dışa açılma zorunluluğu, diğer ülkelerle işbirliğini zorunlu hale getirmiştir. Eğitimde reform çalışmalarının evrensellik gösterdiği dünyamızda, ulusla-

Toplum geleneksel, ezberci, üretken olmayan eğitime karşı çıkmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı yeni orta eğitim sistemi dışında geleneksel, ezberci ve üretken olmayan eğitimi çocuklara ve gençlere nasıl kazandırıldığıının kayıtsızlığı içerisinde.

Eğitim sorunları yetişkinler, gençler, öğretmenler, veliler ve çocuklar arasındaki uyumsuzluğu artırmaktadır. Eğitimin işlevi ise uyumu sağlamak ve sorunları çözmektir. Eğitim sistemi toplumdaki gelişmelere göre geride kalmıştır. İletişim araçlarındaki gelişmeler, radyo, televizyon aracılığı ile okul dışı yetişme öğrencileri, kendilerine verilen bilgileri denetlemeye, öğrenimlerdeki boşlukları bulup çıkarmaya yönelmektedir.

Eğitim Sistemi, 1970 ler öncesi ezberci, sonrasında da teste dayandığı için yargılamaya yer vermemektedir. Programlar ansiklopedik bilgilerle doludur. Öğretilen bilgi arttıkça, bilginin değerlendirilmesi de öğrencinin kazandığı bilgi yığına göre olmaktadır.

80 yıldır aynı eğitimin verildiği ülkemizde 1991-1992 eğitim yılındaki ders geçme ve kredi uygulamasının dışında, programlarda hiç bir değişiklik yapılmamıştır. Sistemin amaçları, içerikleri üzerinde çok az tartışma yapılmasına karşın sistemin son halkası olan değerlendirme sürekli tartışılmaktadır. Bir dersten 2, 3 alarak kurula girme, şartsız kurula girme sorunları gündeme gelmekte, Bakan'ın emriyle sınıf geçme sorunu çözümlenince, diğer sorunlar tartışılmamaktadır.

Avrupa'da 50 yıl önce öğretmen yetiştirme görevini, üniversiteler üstlenmiştir. Bakanlığın üç ayda öğretmen yetiştirdiği ülkemizde ise öğretmen yetiştirme görevini, üniversiteler, 1982 sonrası üstlenmiştir. Bu alanda 10 yıldır çok mesafe alınmasına karşın, öğretmen yetiştirme görevini üniversiteler mi, Bakanlık mı üstlenin tartışması bitmemiştir.

Eğitim sorunları yetişkinler, gençler, öğretmenler, veliler ve çocuklar arasındaki uyumsuzluğu artırmaktadır.

Bakanlık, hiç bir araştırmaya dayanmadan, tüm liselerde İngilizce eğitime geçeceğiz diyebilmektedir.

Ne yapılmalı ?

✓ Yalnızca orta eğitimde değil, tüm eğitim sisteminde sürekli reform ilkesi benimsenmelidir. Eğitim, bireyin tüm aşamalarda gelişmesini amaçladığı için sistemi yenileme çalışmaları bütün olarak ele alınmalıdır.

✓ Eğitim Fakültelerinde yapılan araştırmalar kütüphane raflarında kalmamalı, Bakanlıkça değerlendirilmelidir. Bakanlık-Üniversite işbirliği ile tezler, güncel sorunların çözümü üzerine olabilmelidir. Üniversitelerin eğitim fakültelerindeki öğretim üyelerinden, Talim Terbiye Kurulu'nda danışman olarak yararlanılmalıdır.

✓ Çağımızda her alanda bilgi patlaması vardır. Okullarda tüm bilgileri öğrencilere öğretmek olanaksızdır. Bu nedenle öğrenciler, tüm alanlardaki bilgilerin bir kısmını öğreneceklerdir. Bilginin nasıl öğrenileceği, nerede bulunabileceği ilköğretim birinci sınıftan itibaren verilmelidir.

✓ Çağımızda her alanda çok bilgiyi bilen eleman yerine, alanı çok iyi bilen, yaratıcı analizden senteze gidebilen elemanlar yetiştirilmelidir.

✓ Öğrenciler araştırma, bulma zevkini yaşamalı "ben bu dersi niçin okuyorum" sorusuna doyurucu yanıt bulabilmelidir.

✓ Pratik, somut ve günlük yaşama yakın bir eğitim, ansiklopedik bilgiler veren eğitimin yerini almalıdır.

✓ Bakanlık ve eğitim fakülteleri işbirliğiyle her yıl eğitim sorunları araştırılmalı, yapılanlar ve yapılmayanlar nedenleriyle tartışılmalıdır.

Tüm eğitim sisteminde sürekli reform ilkesi benimsenmelidir.

Yavaşlatan Nikotin

Psikolog J. SPILICH

Amerikalı Psikolog J. Spilich'in sigara içenlere tavsiyesi, bu konuyu bir kere daha dikkatlice düşünmeleridir. Çünkü Spilich'e göre sigara içenler, sigara içmeyenler kadar dikkatli düşünemiyorlarmış.

Psikolog Spilich bu kanıya, bir kaç yıldır yaptığı ve her biri en az bir kez yinelenen araştırmalarına dayanarak varmış. Araştırmalarının sonuçları, bu konuda daha önce yapılan araştırmaların desteklediği "sigaradaki nikotin zihinsel yerimi artırıyor" yaygın inancına ters düşüyor. Spilich'e göre, bu tür bir dikkat artırmı, sadece pek çok mektup arasından istenileni bulma gibi işlerde geçerli oluyor; ancak yapılan iş, okunanı anlama ve problem çözüme gibi daha zor hale geldikçe, sigara içenlerin verimi de gittikçe düşüyor.

Her birine 60-180 arası öğrencinin katıldığı araştırmalarda, Spilich üç grup oluşturmuş. Bunlar, hiç sigara içmeyenler, sigaralarını henüz söndürmüş olanlar ve son bir saatte sigara içmemiş olanlar...

Deneylerden birinde, yapılması gereken, bilgisayar ekranında görünen birbirinin aynı 20 harften biri, bir başka harfe dönüştüğü an, bilgisayarın ara tuşuna basmaktır. Ekrandaki harf değişikliğini en çok fark edenler sigara içmeyenlerken, öbür iki grup dikkati çekecek kadar fazla biçimde iki tür hata yapıyor: Ekranında hiçbir

değişiklik olmadan ara tuşuna basmak ve ekranda olan değişikliği hiç fark etmemek.

Daha karmaşık olan başka deneyde, öğrencilerden 600 kelimelik bir öyküyü okuyup, bu öyküdeki bilgileri yinelemeleri istenmiş. Spilich öyküdeki bilgilere, önemlerine göre ve 1'den 4'e kadar numaralar vermiş. 1., öykünün genel akışıyla ilgili bilgilerken, 4., öykünün ayrıntılarıyla ilgiliymiş. Sonuçlara genel olarak bakıldığında, öyküyü en çok hatırlayanlar sigara içmeyenlermiş. Üstelik hatırlayanlar arasında ayrıntıları bile hatırlama, oransal olarak yine bu grupta görülmüş. Deneyden hemen önce sigara içenlerse en kötü sonuçları almışlar.

Amerikalı psikoloğun yaptığı başka bir deneyde ise deneklerden, gerçek bir arabanın taklidi olan bilgisayar kontrollü bir kabinde, virajlı bir yolda arabayı çarpmadan ve olabildiğince uzağa götürmeleri istenmiş. Deneyden hemen önce sigara içmiş olanlar, arabayı ötekilerden biraz daha uzağa götürmüşler, ancak öteki gruplara oranla en çok çarpışmayı da onlar yapmışlar. Yani hiç sigara içmeyenlerden 3 kat, deneyden bir saat önce sigara içenlerden de 2 kat daha fazla kaza yapmışlar.

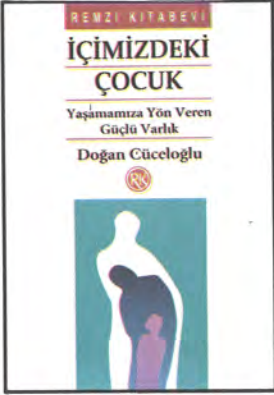
Psychology Today'den

Çeviren: Hamdi ERKUNT

**Amerikalı
Psikolog
J. Spilich'e
göre sigara
içenler,
sigara
içmeyenler
kadar
dikkatli
düşünemi-
yorlarmış.**

YAYINLAR

İÇİMİZDEKİ ÇOCUK YAŞAMAMIZA YÖN VEREN GÜÇLÜ VARLIK

Prof.Dr. Doğan CÜCELOĞLU

Bu kitap duygu, düşünüş ve davranışımızı sürekli etkileyen önemli bir kaynaktan, 'İçimizdeki Çocuk'tan söz etmektedir. Yazar, sunuşunda: 'İçimizdeki Çocuk ve İçimizdeki Ana-Baba duygu, düşünüş ve davranışlarımızı sürekli yönlendirdiği halde, bu kaynakları tanımak için çaba harcamayız. Çoğu kez, onların varlığından haberdar bile olmayız.' demektir. Bu iki kaynağın ilişkisinin, yaşamımızdaki en önemli ilişkilerden biri olduğuna değinmektedir. Ne var ki, İç Çocuğumuzu keşfederek, ona "merhaba" dememiz, onunla yeniden tanışarak İç Ana-Babayla ilişkilerini düzeltmemizin mümkün olduğu belirtilmektedir.

İÜ Psikoloji Bölümü'nü bitirdikten sonra İstanbul ve Hacettepe Üniversitelerinde görev alan Prof.Dr. Doğan CÜCELOĞLU, akademik çalışmalarını halen Amerika'da sürdürmektedir. Türkiye'ye kısa bir süre içinde geldiğinde, Kültür Topluluğu üyelerine de aynı adlı bir konferans vermiştir.

"İÇİMİZDEKİ ÇOCUK" kitabından ilginizi çekebileceğini umduğumuz bazı pasajlar:

"Aile içindeki ilişkiler kalıplaşmamış ve duruma göre değişebilen, esnek rollere dayalı ise, iç dünyası daha zengin, dünyayı çok boyutlu görebilen, hoşgörülü bireyler yetişir."

"Rollerin esnek olduğu ailelerde, hem anne hem de baba, duruma göre çocuklarının arkadaşı, öğretmeni, sırdaşı, gerektiğinde ise güçlü bir otorite olur."

"Aile ortamı, başka hiç bir ortamda bulunamayacak mutluluk olanakları sağlar."

"Çocukların, anne ve babaları tarafından kabul edilip, sevilip desteklenmesi, başka hiçbir kimsenin yapamayacağı kadar, onları mutlu ve yaşamlarında doyumlu kılar."

"Birey, davranışlarıyla içinde yetişmiş olduğu aileyi yansıtır."

Prof.Dr. Doğan CÜCELOĞLU, Kültür Koleji'nde "İçimizdeki Çocuk" adlı konferansını verirken.

DERGİMİZDE OCAK 1992/ARALIK1992 ARASI YER ALMIŞ OLAN YAZARLAR VE YAZILAR DİZİNİ

- Araş. Gör. Yaşare AKTAŞ**
Baba-Çocuk İlişkisi (Sayı: 21, Sayfa: 5)
- Evelyn Silten BASSOFF**
İyileştiren Sevgi (Sayı: 21, Sayfa: 8)
- Araş. Gör. Figen BAŞAR**
Çocuklar Neden Suç İşler (Sayı: 22, Sayfa: 18)
- James P. COMER**
Güzel Görünmek (Sayı: 24, Sayfa: 16)
- Hasan DEMİREL**
Televizyon ve Çocuk (Sayı: 23, Sayfa: 5)
- Prof. Dr. Rudolf DREIKORS**
Şu Kardeş Kavgaları (Sayı: 24, Sayfa: 18)
- June EDWARD**
Sorumluluğu Öğretmek: Dalton Planına Dönüş (Sayı: 22, Sayfa: 6)
- Dr. F. Vildan EGELİOĞLU**
Günümüzde Okula Düşen Görev (Sayı: 20, Sayfa: 23)
- Prof. Dr. Engin EKER**
Cinsel Eğitim (Sayı: 23, Sayfa: 8)
- Adele FABER**
Nasıl Konuşalım ki Öğrenci Dinlesin,
Nasıl Dinleyelim ki Öğrenci Konuşsun, (Sayı: 20, Sayfa: 10)
- İlhami FINDIKÇI**
Bilgi Toplumunda Eğitim Kurumları (Sayı: 25, Sayfa: 20)
- Doç. Dr. Firdevs GÜNEŞ**
Gizli Okumaz-Yazmazlık (Sayı: 21, Sayfa: 13)
- Sibel GÜNEYSU**
Üniversite Gençlerinin Kendini Kabul Düzeyine
Ana-baba Tutumlarının Etkisi (Sayı: 21, Sayfa: 27)
- Roberto ISRAELOFF**
Tuvalet Eğitimi (Sayı: 25, Sayfa: 15)
- Psk. Şeila Yahya İLKBAHAR**
Fobiler (Sayı: 23, Sayfa: 11)
Yaratıcılık Nedir? (Sayı: 25, Sayfa: 8)
- Nilgün KAYNAROĞLU**
Orta SES'deki Boşanmış Ailelerin 6 Yaş Grubu Çocuk-
larının Psikososyal Özelliklerinin İncelenmesi (Sayı: 22, Sayfa: 28)
- ÇGE Uzm. Sevgi KOŞANER**
0-3 Yaşlar Arasında Çocuk Gelişimi ve Ana-Babanın
Katılımı (Sayı: 22, Sayfa: 10)
- Güler KÜÇÜKTURAN**
Anadolu Liselerine Hazırlanan Çocukların Kaygı Düzeylerine Ana-Baba Tutumlarının Etkisinin Araştırılması (Sayı: 20, Sayfa: 26)
- Doç. Dr. Mine MANGIR**
Baba-Çocuk İlişkisi (Sayı: 21, Sayfa: 5)
Çocuklar Neden Suç İşler ? (Sayı: 22, Sayfa: 18)
- Elaine MAZLISH**
Nasıl Konuşalım ki Öğrenci Dinlesin
Nasıl Dinleyelim ki Öğrenci Konuşsun (Sayı: 20, Sayfa: 10)
- Pedagog Sevgi ÖZGENEL**
İlkokulun İlk Günlerinde Çocuk (Sayı: 24, Sayfa: 5)
- Ragıp ÖZYÜREK**
Ders Geçme ve Kredi Sistemi (Sayı: 23, Sayfa: 19)
- Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU**
Çin, Japonya ve Türkiye'de Okul öncesi Eğitim (Sayı: 22, Sayfa: 21)
- Neala S. SCHWARTZBERG**
Kekemelik (Sayı: 20, Sayfa: 18)
- Doç. Dr. Nezahat SEÇKİN**
Kızların Eğitimi (Sayı: 23, Sayfa: 16)
- Seval SEYRAN**
Çocukta Beslenme Alışkanlığının Gelişmesi (Sayı: 25, Sayfa: 5)
- Rebecca Shahmoon SHANOK**
Sözsüz Anlatım (Sayı: 21, Sayfa: 22)
- Mehmet SİLAH**
Diyarbakır İl Merkezi Ortaöğretim Okullarında Eğitim Sorunlarının Öğrenci Başarısı, Zihinsel Yetenek ve Kişisel Uyuma Yansıyan Sonuçları (Sayı: 24, Sayfa: 24)
- Psk. J. SPILICH**
Yavaşılatan Nikotin (Sayı: 25, Sayfa: 29)
- Yard. Doç. Dr. Ali TEMEL**
Araştırma Eğitiminin Ödevlere Etkisi (Sayı: 21, Sayfa: 23)
- Sibel TEZEL**
Yaratıcılık Nedir? (Sayı: 25, Sayfa: 8)
- Prof. Dr. Mahmut TEZCAN**
Çocuklara Okuma Alışkanlığı Kazandırmak. (Sayı: 20, Sayfa: 5)
- Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU**
Okumadan Önce Konuşmasını Öğrenmek
Gerekir (Sayı: 22, Sayfa: 20)
Eğitimde Sürekli Reform Zorunluluğu (Sayı: 25, Sayfa: 26)
- Hilal YANKIN**
Çalışma Hayatında Kadınlar (Sayı: 23, Sayfa: 28)
- L.YARROW**
Diş Teli Neden Gerekir? (Sayı: 21, Sayfa: 19)

